

ПРОБЛЕМИ НА ИЗКУСТВОТО

1993 **2**

ОЩЕ ЕДНО ЗАБРАВЕНО ИМЕ - СКУЛПТОРА ВЛАДИМИР ВЛАДИМИРОВ

ИРИНА ГЕНОВА

Историята на новото българско изкуство страда от липсата на панорамни планове и отношение към последователната и цялостна документалистика. Изследователят на художествени събития и факти отпреди 70, 50 или 30 години се натъква на почти едни и същи проблеми по отношение пълнотата на фактологията, като се изключи, разбира се, различната плътност на живата памет. У нас шансовете на историка на новото българско изкуство да изживее емоциите на археолога са много големи. Когато живата памет е прекъсната, всяка недокументирана творба се превръща в находка. В тази ситуация историкът, макар и изкушен интелектуално да създаде своя версия на историята, често се чувства морално задължен просто да въвежда нови факти, да намира мястото им в един общ фактологичен порядък, за да предоставя надеждна опора за различни историко-методологически интерпретации. При Владимир Владимиров дори не става дума за отделна, забравена днес творба. Отсъствието на името му в Енциклопедията на българското изобразително изкуст-

во, в съвременните исторически студии и статии, във фондовете на галериите, днес го правят напълно непознат автор¹. Името на Владимир Владимиров се появява в българския художествен живот през 1921 година, когато той, още студент в ателието по скулптура в Художествената академия, прави своята първа изложба, заедно с Янко Анастасов в Тръпковата галерия. Студентът от Русе

събира кураж да се представи пред публика като самостоятелен артист още преди да е приключил образованието си, предизвиквайки по всяка вероятност недоволството на свои преподаватели. Според Правилника за Държавната художествена академия: "Учениците от общият и специалните отдели, които искат да участват в някоя художествена изложба или да устройват

*Бюст на Мария Касабова-Владимирова, съпруга на художника, 1931, мрамор
Büste von Maria Kassabova-Vladimirova, die Ehefrau des Künstlers. 1932. Marmor*

*Бюст на руската танцьорка Лидия Липновска, патиниран гипс
Büste der russischen Tänzerin Lidia Lipnovska. Patinierter Gips*

своятакава, трябва да покажат творенията си на съответния преподавател, за да даде мнението си за участие или не. Нещообразилите се с горната наредба ученици се отстраняват от академията за едно полугодие.¹²

Но Владимир Владимиров има вече зад себе си почти десет години сериозни професионални занимания - в Художествената академия постъпва през учебната 1912-1913 година, първоначално като извънреден студент в декоративния отдел, а от 1914 година като редовен студент в общия курс и впоследствие - 1920-1923 г. - в курса по скулптура³. Изложбата в Тръпковата галерия не остава незабелязана - напротив, за нея се появяват обстоятелствени рецензии във в. "Мир" и в литературен лист "Развигор".

Статията в "Развигор"⁴ е от професор Андрей Николов - централна фигура в българската скулптура и очевиден артистичен пример за младия Владимир Владимиров. Детските главички от Владимир Владимиров "са признаци на истинска скулптурна дарба" - е вдъхновяващата оценка на "маестрото". Учителят застава на страната на младите - отстоява правото им на индивидуална изява и на обществена подкрепа.

Статията във в. "Мир"⁵ е много информативна. От нея научаваме, че Владимир Владимиров се представя с "10-12 работи, съвсем разнообразни" - "малки детски глави от различна възраст", "женски бюст в естествена величина", "миниатурен бюст на г-жа Евгения Димитрова"⁶, "две композиции "Панове и Нимфа" и барелефи "Гальоти с въглища", "две голи тела - мъжко и женско". "Изобщице - заключава авторът - с работите си Владимир Владимиров проявява талант на самотитна почва."

С изключение на две малки мраморни детски глави - на най-малкия му брат Владислав и на момиченце с шапка, които по всяка вероятност са били в изложбата, днес останалите работи, предс-

тавени в нея, са неизвестни. В детските глави младият скулптор проявява интерес към характерологичното, към портрета и усет към мрамора, който е негов любим материал през целия му творчески път. Детските портрети на Владимир Владимиров не са само временно увлечение - той прави такива и по-късно, в Русе, от които днес е известна мраморна глава на Христо Бижев (запазена също и в патиниран гипс) от 1929 г.

След приключването на следването си през 1923 година Владимир Владимиров участва в третата годишна изложба на Дружеството на независимите художници, подредена в Манежа. Изложбата предизвиква противоречиви, дори по-скоро отрицателни отзиви, но участието на няколко автори, сред които е и Владимир Владимиров, е отбелязано като успешно и противопоставено на общата картина⁷.

По всяка вероятност още същата 1923 година Владимир Владимиров се връща в родния си град Русе. Там той остава до края на краткия си творчески си път - умира внезапно от сърдечен инфаркт през октомври 1931 година. В Русе Владимир Владимиров работи като свободен художник. Той се вписва естествено и става част от русенския културен живот. Негови близки приятели са Пенчо Георгиев, който работи в русенския театър през театралните сезони 1926-1927 и 1927-1928 г., и Георги Каракашев. Сестрин син на писателя Добри Немиров, даровит представител на голям и артистичен род, Владимир Владимиров също е много артистичен, свири на китара, пее много добре, печели приятелства и става сърце на компанията. Инициатор и осъществител на различни културни събития, свързани не само с художествения живот, той е избран за член на Управителния съвет на Дома на изкуствата и печата в Русе⁸.

Владимир Владимиров участва редовно в изложбите на русенските художници⁹. През 1928 година, заедно с Пенчо Георгиев, устройват съвместна изложба.

Днес е трудно да се възстанови точно и последователно участието му в тези изложби. В Русе Владимир Владимиров прави множество скулптурни портрети на свои близки, приятели, колеги. В статията на Георги Каракашев за Владимир Владимиров, написана след смъртта му, четем: "Между най-хубавите му работи, които задоволяваха и неговата амбиция на артист, остават: бюст на Г. Каракашев, женски бюст, детска усмивка, бюст на актьора Б. Стоянов, на Пенчо Георгиев, на жена му, на д-р Стоянов и много други."¹⁰ Местонахождението на голяма част от тези работи днес е неизвестно. За частице у близки на художника се пазят "Портрет на руската балерина Лидия Липновска" в патиниран гипс, "Портрет на поета Стамен Панчев", също в гипс, мраморен портрет на жена му Мария. Освен скулптура, художникът работи масло и темпера - запазени са няколко много свободни пейзажа от Русе и Дунав, интериори с градски типажи и настрояние. Тези малки по формат работи са се възприемали навярно от автора като втори план на художествените му изяви. В критиката те не са споменават и вероятно не са били излагани. Но днес те представляват особен интерес за изследователя на българското изкуство от 20-те години, обогатяват и разширяват панорамата на периода.

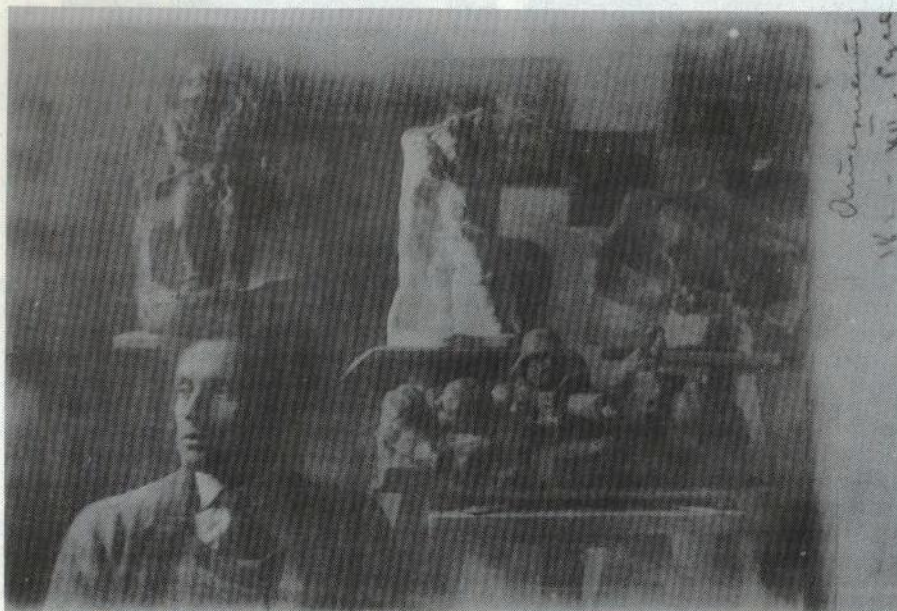
Като поръчки скулпторът прави два войнишки паметника - в село Щръклево,

*Глава на Владислав, най-малкия брат на художника, 1920, мрамор
Kopf von Wladislaw, der jüngste Bruder des Künstlers. 1920. Marmor*

*Детска глава (Христо Бижев), 1929, патиниран гипс
Kinderkopf (Christo Bishev). 1929. Patinierter Gips*

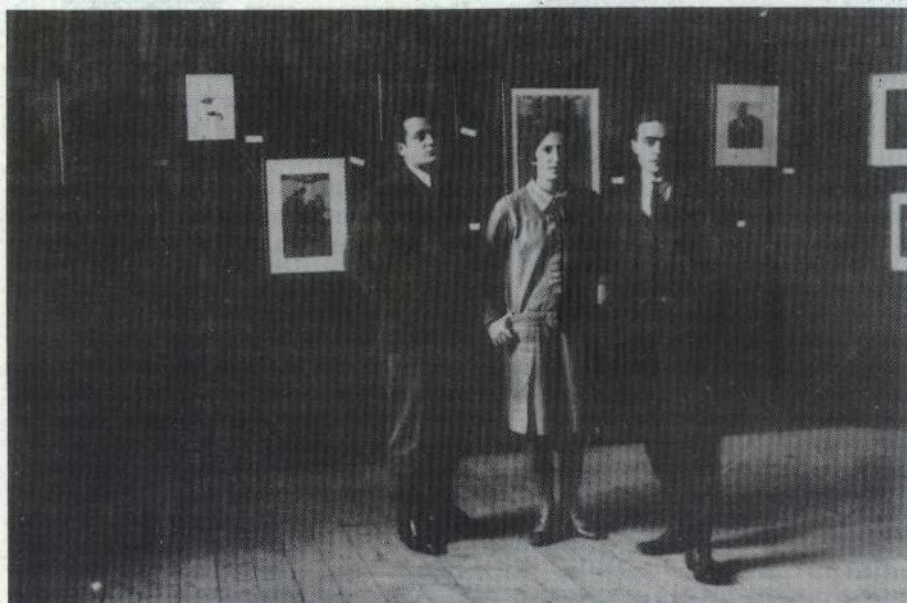
*Военен паметник в с. Щръклево, Русенско, 1930 (вляво Владимир Владимиров)
Militärdenkmal im Dorf Schtraklevo, neben Russe. 1930. (links - Vladimir Vladimirov)*

Русенско и в село Дъбово, Казанлъшко. Изработва проект за скулптурна група за фонтана в градската градина на Русе, изпълнен след смъртта му от Атанас Дудулов. Прави бюст на Любен Каравелов, а също и паметници на Отец Паисий и Христо Ботев за русенски училища.

В историята на българската скулптура от 20-те години Владимир Владимиров се вписва най-общо в класицизиращата линия на Андрей Николов, от когото той се учи и вдъхновява, особено в ранното си творчество. Най-добрите му работи са камерни скулптурни портрети на негови приятели и близки, работени изключително в мрамор. В сравнително малкото известни работи се изявява развитие към по-голяма обобщеност на формата и метафоричност на образа. Особено постижение е неговата последна работа - портрет на жена му Мария. Творчеството на Владимир Владимиров безспорно уплътнява представите ни за българската скулптура и изобщо за българското изкуство през периода между

Владимир Владимиров в ателието си в Русе, 1918, декември

Vladimir Vladimirov in seinem Atelier in Russe, Dezember 1918

Владимир Владимиров и Пенчо Георгиев на съвместната им изложба в Русе, 1928 г., заедно с Мария Касабова-Владимирова

Vladimir Vladimirov und Pentscho Georgiev auf ihrer gemeinsamen Ausstellung in Russe, 1928 zusammen mit Maria Kassabova-Vladimirova

Владимир Владимиров и Пенчо Георгиев върху леда на Дунава

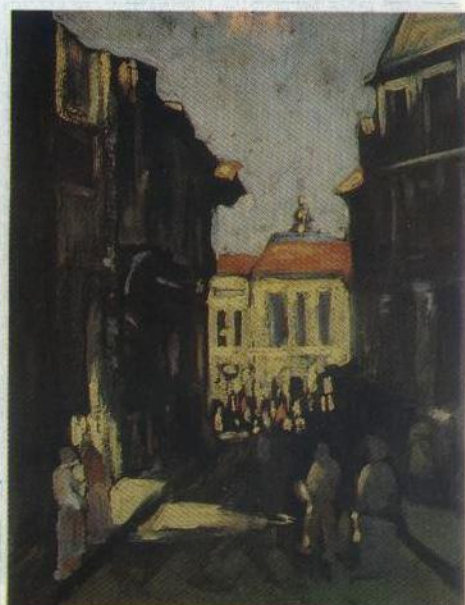
Vladimir Vladimirov und Pentscho Georgiev auf dem Eis der Donau

Кабаре, 1924, темпера, хартия

Kabarett. 1924. Tempera auf Papier

Градски пейзаж (Русе), 1924, масло, картон

Städtische Landschaft (Russe). 1924. Öl auf Pappe

двете световни войни. Навярно с общи усилия и с достатъчна последователност ще бъдат открити и други негови произведения, щастливо запазени в частни домове. Да се надяваме, че негови работи ще влязат и в галериите. Художественият и културният живот в България не е протичал единствено в столицата - нека днес не ограничаваме излишно неговата панорама. Поради своята недостатъчна проученост и известност художествените факти, събития, кръгове в немалко големи български градове често поднасят на изследователя материал за размисъл.

БЕЛЕЖКИ

¹ Изразявам гореща благодарност на Пенка Касабова за предоставените от нея материали и сведения за Владимир Владимиров, без които написването на тази статия не би било възможно. Архивът на художника, макар и скромен, е бил запазен от съпругата му - Мария Касабова и, впоследствие, при заминаването ѝ за Америка, предаден на нейната сестра - Пенка Касабова. (Мария и Пенка Касабови са сестри на Гео Милев). Изказвам благодарност и на племенниците на Владимир Владимиров - Владимир Б. Владимиров и Любомир В. Хаджиангелов, съхранили творби и снимки на художника.

² Правилник за Държавната художествена академия, утвърден през 1921 г. Глава VII - Дисциплина, § 62. По сведения на Пенка Касабова след откриването на изложбата Владимир Владимиров и Янко Анастасов са изключени от Академията, но благодарение застъпничеството на Андрей Николов заповедта за изключването им е отменена след няколко дни.

³ Сведенията са взети от Главните книги на Художествената академия

⁴ Литературен лист "Развигор", 1921 г., бр. 3, с. 2 - По повод на една изложба.

⁵ В. "Мир", 1921 г., бр. 6193 (11 януари), с. 1 - Изложбата на Янко Анастасов и Владимир Владимиров. Статията е подписана Frid

⁶ Писателка от рода на Владимир Владимиров по майчина линия, т.е. от рода на Добри Немиров. (По сведения на Пенка Касабова)

⁷ Вж.: БОЖИНОВ, А. - Независимите художници, в. "Слово", 1923 г., бр. 324 (16 юни), с. 4; СИРАК СКИТНИК - Независими, в. "Слово", 1923 г., бр. 347 (14 юли), с. 4

⁸ Пенка Касабова разказва, че в кръга от русенски интелектуалци, сред които е и Владимир Владимиров, се разискват не само художествени, но и обществено-политически въпроси, при което определено надделяват социалистическите възгледи. Приятелската компания обикновено се събира в сладкарница "Тетевен", на централния площад, близо до театъра.

⁹ За негово участие през 1927 г. в обща изложба на русенските художници в Дома на изкуствата и печата в Русе (25 април - 6 май) е споменато в: ДИНОВА-РУСЕВА, В. Георги Каракашев. С., 1977, с. 28

¹⁰ КАРАКАШЕВ Г. - Владимир Владимиров (по случай 6 месеца от смъртта му). в. "Летопис", Русе, 1932, бр. 18 (23 април), с. 2